

IV JORNADES PROVINCIALS DE LLENGÜES I CULTURES

La ràdio a les aules.

El taller de radio

Juan Carlos Enrique

2 de juny de 2006

Centre Social Caixa Rural Sant Isidre - Castelló

Per qué un taller de ràdio?

Amb l'experiència del taller de ràdio, els vostres alumnes aprendran

- A expressar-se millor i tenir cura el seu llenguatge.
- A pensar abans de parlar.
- Treballar en equip.
- El funcionament dels mitjans audiovisuals.

I a més,

- Desenvoluparan la seua creativitat i imaginació.
- Descobriran la ràdio!

El procés a seguir per a “fer radio” a l’escola.

1. Disposar del l’equipament tècnic necessari.
2. Preparació del programa
3. Elaboració del guió
4. Gravació del programa
5. Emissió – o escolta col·lectiva – de l’espai

1. Equipament tècnic

L'equipament tècnic no ha de ser un problema.

Podem “fer ràdio” només amb una senzilla gravadora.

1. Equipament tècnic

Però la situació ideal seria tenir...

taula de mescles

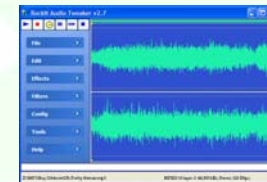
micròfons

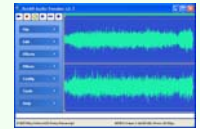
un compact disc

un aparell gravador de sò

1. Equipament tècnic

I que més?

Un manitas!

2. Preparació del programa

Una volta decidit, caldrà que tots junts decideixen les claus del projecte:

Cal decidir en aquest punt:

- Qui serà el presentador o presentadora. O si seran més d'un.
- Quins continguts tindrà el programa i qui s'encarregarà de organitzar cadascun d'ells.

2. Preparació del programa

Com a primer pas, cal decidir el tipus de programa de ràdio que volem fer.

Els tipus bàsics son:

1. INFORMATIU
2. ESPORTIU
3. MUSICAL
4. DRAMÀTIC
5. MAGAZINE

3. Elaboració del guió

- El pas previ a la gravació del programa, serà sempre la plasmació per escrit de tot el que va a ocórrer en un guió.
- El guió serà el document que tots hauran de seguir mentre es realitza el programa. És l'equivalent al guió teatral.
- La complexitat del guió i del programa, estarà condicionada per l'edat dels alumnes, però també pel temps disponible per a la activitat.

3. Elaboració del guió

GUIO BÀSIC PROGRAMA RADIOFÒNIC

TÍTOL PROGRAMA ..... Radioactivitat
COL·LEGI ..... Colegi Dean Martí
PROFESSOR RESPONSABLE ..... Arturo Pérez
DATA ..... 10 de gener de 2006

TEMPS	CONTINGUT	RECURSOS
15.30	El conductor presenta el programa. "Bona vesprada, us parla Ana Martínez, venyint al programa Radio Activitat a Onda Cero Radio, que avui farem els alumnes del Col·legi Dean Martí.	Locutor parla sobre la música-sintonia de Radio Activitat.
15.32	Es diuen els continguts del programa per orde.	Seguim en la mateixa música.
15.35	Informatiu. Manuel y Carlos llegeixen les notícies que han preparat. El presentador ho anuncia "Comencem amb el nostre informatiu presentat per Manuel y Carlos" i els comencen el informatiu.	Sense música.
15.40	El alumnes de primària ens cantaran una nadalença. El presentador els anuncia i els comencen la seua cançó. Al acabar tots aplaudim i després el presentador els agrairà la seua intervenció abans de anar al següent contingut.	Els xiquets de primària cantarán en directe. No es posa música.

4. Gravació del programa

Arriba el moment de la veritat. Ens hem preparat bé el programa i ara cal demostrar que hem fet bé la nostra feina.

Algunes recomanacions:

- Tots els alumnes participants hauran de tenir el guió general i el paper de la seua intervenció, si el necessiten.
- Cal donar-li una còpia del guió al tècnic de gravació perquè sàpiga en cada moment que és el que es farà. També caldrà donar-li les musiques que volem utilitzar, si es que hi ha alguna.
- Com es fa a les ràdios de veritat, el programa convindrà que es grave d'una tirada, en el que s'anomena a la radio “fals directe”.

5. Emissió del programa

L'objectiu final de la creació d'un programa de ràdio serà sempre que algú l'escolte.

Algunes idees

- Podem escoltar tota la classe el programa que hem gravat i plantejar-lo com una part més de l'activitat.
- Podem col.laborar amb un altra classe i fer-los escoltar el programa perquè el valoren.
- Podem difondre el programa a través de la megafonia del col.legi a l'hora del pati, i anunciar-ho abans amb cartells.
- Emetre'l per una ràdio!

5. Emissió del programa

Una iniciativa interessant:

La ràdio a les aules: El taller de radio

5. Emissió del programa

Els autors dels guions, l'alumnat i professorat dels centres:

de L'Alcora	CP Grangel Mascarós IES Ximen d'Urrea IES L'Alcalatén
d'Alqueries	CP Pintor Sorolla
d'Artana	CP Carme Martín
de Castelló	CP Blasco Ibáñez CP Gaetà Huguet CP Isabel Ferrer CP L'Il·la CP Serrano Suñer
de la Vall	IES B. Cavanilles

COORDINA:
El professorat dels centres

EMISSIÓ:

COL-LABORA:

Ajuntament de L'Alcora
Ajuntament d'Alqueries
Ajuntament d'Artana
Ajuntament de Castelló
Ajuntament de La Vall

RÀDIO-ACTIVITAT 2005

I EDICIÓ PROGRAMA RADIOFÒNIC ESCOLAR

Els dimecres a les
15.30 h., del 6 d'Abril
al 27 de Juny.

La ràdio a les aules: El taller de radio

Podeu trobar aquest document a la url

<http://www.juancarlosenrique.com/ponencias/eltallerderadio.ppt>

Més informació sobre com fer un taller de ràdio

<http://www.juancarlosenrique.com/ponencias/Radio-Activitat.doc.doc>

Més informació sobre Ràdio-Activitat

<http://www.aulamedia.org/06/rperezs.html>

V JORNADES PROVINCIALS DE LLENGÜES I CULTURES

La ràdio a les aules.

El taller de radio

Juan Carlos Enrique

2 de juny de 2006

Centre Social Caixa Rural Sant Isidre - Castelló

Sobre el ponent

Juan Carlos Enrique Forcada (Castelló, 1972) es directiu de la divisió de ràdio d' **Antena 3 Televisión**, actualment es director de les emissores del grup - **Onda Cero Radio** i **Europa FM** - a Castellón des de l'any 2000. Toda la seua carrera professional l'ha dedicada al mitjà radiofònic en el qual ha desenvolupat responsabilitats a les àrees de màrqueting, vendes, creativitat, producció d'events, periodisme i gestió. Es **Màster en Direcció Estratègica de la Comunicació** per la **Universitat Jaume I** de Castelló, amb la qual col.labora activament. Forma part de la junta directiva del **Ilustre Col.legi Oficial de Publicitaris i Relacions Públiques de la Comunitat Valenciana**. Treballa com a assessor de comunicació *freelance* per a empreses i institucions públiques. Desenvolupa una intensa activitat a internet a través de [la seva pàgina web](#) i les seves sus col.laboracions professionals i periodístiques en múltiples pàgines de la xarxa.

INFORMACIÓ ADICIONAL

Ràdio-activitat

Temporada 2005/2006

Informació per al professorat

Juan Carlos Enrique Forcada
Director Onda Cero
www.juancarlosenrique.com
info@juancarlosenrique.com

1.1 Sobre el mitjà radiofònic. Algunes coses que cal saber

Avui en dia, la ràdio és un dels mitjans de comunicació de masses més importants a Espanya. A pesar que als anys seixanta molts auguraven la desaparició de la ràdio per l'èxit de la recent apareguda televisió, la realitat és que la ràdio va aconseguir mantenir-se com un mitjà massiu fins l'actualitat, això sí, no més superat en audiència per la televisió.

Avui en dia, la ràdio compta amb una audiència a l'Estat espanyol de més de 20.000.000 de persones, segons l'*Estudio General de Medios-Radio XXI*. Això significa que la ràdio és el segon mitjà de comunicació en audiència, amb un seguiment del 55% dels individus de més de 14 anys. La televisió, primer mitjà en audiència, és seguida pel 89% de la població. La premsa diària, les revistes, el cine i internet estan per baix d'aquestes xifres. Podeu aconseguir més informació sobre audiències a la web www.aimc.es

Actualment la ràdio es caracteritza pel seu dinamisme. Mentre que fa tres dècades no més hi havia un grapat d'emissores de ràdio que emetien una programació generalista en la qual tot hi cabia, avui en dia hi ha moltíssimes emissores de ràdio, tant generalistes com especialitzades. Cal explicar la diferència entre unes i altres. Les emissores generalistes són aquelles que segueixen el model de les primeres emissores de ràdio. Tenen programes informatius, esports, música, entrevistes i magazins. Podem dir que a les emissores generalistes, tot cap. Per contra les emissores especialitzades, també anomenades “ràdios temàtiques” o “radiofórmules”, mantenen un estil i continguts homogenis al llarg de tota la seua programació. La majoria són emissores musicals, que programen cadascuna un tipus de música concret: clàssica, supervendes, èxits dels 80, música electrònica... També son “ràdios temàtiques” les emissores que ofereixen informació tot el dia, com Ràdio 5 o les que ofereixen informació esportiva com Ràdio Marca.

A més de tenir una bona salut pels seus bons nivells d'audiència i pel seu dinamisme, la ràdio té actualment una gran credibilitat entre els seus oients. Segons l'Institut Nacional d'Estadística, la ràdio té una credibilitat i fiabilitat només comparable amb la de la premsa. Els periodistes de la ràdio ocupen els primers llocs en els índexs de credibilitat publicats per l'INE.

Per la seua senzillesa tècnica la ràdio es un mitjà accessible, que sense massa esforç pot traslladar-se fins els col·legis, perquè els alumnes tinguin una primera experiència amb els mitjans de comunicació de masses.

Us proposem que amb el vostre alumnat, feu un programa de ràdio que serà emés per la nostra emissora, Onda Cero Ràdio.

1.2 Principals tipus de programes radiofònics

Els tipus bàsics d'espais radiofònics són: el butlletí informatiu, l'espai esportiu, el programa dramàtic, el musical i el magazín.

Veiem les característiques de cadascun d'ells.

1. EL BUTLLETÍ INFORMATIU

Bona part de l'èxit de la ràdio és per la seua capacitat per a comunicar de manera immediata el que està passant. Mentre que els diaris, mitjà informatiu per excel·lència, publiquen les notícies que varen passar el dia anterior, la ràdio dona les notícies del dia i moltes vegades en el mateix moment en què està produint-se. La informació a la ràdio és i ha de ser la notícia donada en directe, des del lloc on està ocorrent, i amb els sons d'aquesta.

El butlletins informatius són la columna vertebral de les principals emissores de ràdio. S'ofereixen de manera molt reduïda a les hores en punt i de manera més extensa a les primeres hores del matí, a migdia i per la nit.

Els butlletins informatius els preparen els periodistes, qui redacten les notícies que després seran llegides per ells mateixos o per un altre periodista. Cal utilitzar un llenguatge clar, breu i concís. I cal sempre acompanyar la locució amb el so de la notícia, que pot ser un tall de veu del protagonista d'aquesta, o el crepitat de les flames en un incendi forestal, per exemple.

El format típic d'un butlletí informatiu és:

1. Salutació del presentador.
2. Sobre la sintonia –música- dels informatius es llegeixen els titulars resumits de les notícies que s'ofereixen. Normalment aquests titulars no es fan als breus informatius horaris.
3. En acabar els titulars, es lleva la sintonia i en buit – sense música de fons- es lliguen les notícies una darrere l'altra. L'estructura és:
  - a. Titular de la notícia
  - b. Desenvolupament d'aquesta
  - c. Tall de veu. Pot ser més d'un
  - d. Es passa a la següent notícia

El conductor de l'informatiu, que està a l'estudi, sol donar el titular i després és el reporter que està desplaçat al lloc dels fets qui desenvolupa la informació.

4. El presentador acomiada l'informatiu i recorda els oients quan serà la propera vegada que l'emissora oferirà un informatiu.

2. L'ESPAI ESPORTIU

Dins d'aquest epígraf, podem incloure tant els informatius esportius com les retransmissions esportives.

Els informatius esportius són una variant dels informatius generals. La principal diferència és que se sol utilitzar un estil molt menys formal. Tampoc se sol seguir l'estructura informativa més estricta.

Les retransmissions esportives, des dels primers temps de la ràdio, són un dels més interessants fenòmens del món radiofònic. Els locutors esportius són autèntics mestres en transmetre des d'un terreny de joc, tota l'emoció d'un esdeveniment esportiu. Es tracta de narrar en directe el que està veient, moltes vegades recolzat per un o diversos comentaristes especialitzats.

3. EL PROGRAMA DRAMÀTIC

Als anys 50 i primers 60, època daurada de la ràdio a Espanya, els serials radiofònics o radionovel·les eren els programes de més èxit. Novel·les com *Matilde*, *Perico* y *Periquín* o *La saga de Los Porretas*, es recorden encara avui en dia. Un altre exemple de programa dramàtic va ser el *Teatro del aire* de la Cadena Ser, va estar tres dècades en antena, i oferia obres clàssiques de teatre, adaptades a la ràdio.

Avui en dia el programa dramàtic està en decadència. Ja no es programen radionovel·les a les emissores de ràdio. Les poques mostres que hi queden en antena, són petites seccions dins dels grans programes magazins. Algunes de les més representatives són la veterana *Cándida* dels Gomaespuma a Onda Cero, o la més recent *¿Hay vida después del matrimonio?* que s'emet al programa d'Isabel Gemio, també a Onda Cero.

Un espai dramàtic consisteix en la interpretació d'un guió teatral, adaptat a la ràdio, per un equip de locutors que només amb les seues veus i amb el suport d'efectes de so i música, han de ser capaços de transmetre la intensitat dramàtica de la peça.

Si bé la dramatització està de capa caiguda a les ràdios, sí és cert que la ràdio està plena d'un format de ràdio dramatitzada molt específic: els anuncis. Molts dels anuncis publicitaris que podem escoltar avui en dia a qualsevol emissora de ràdio, no són més que petites peces dramàtiques de 30 segons, preparades pels creatius publicitaris.

4. EL MUSICAL

Els espais musicals sempre han estat presents a la ràdio. Les primeres emissions radiofòniques estaven compostes en bona part per l'emissió en directe o en diferit de peces clàssiques musicals.

Avui en dia la ràdio musical té una gran importància. Hi ha al dial moltes emissores que es dediquen a emetre música de tot tipus a totes hores, amb un gran èxit d'audiència.

La ràdio musical és la més senzilla de produir. Habitualment es tracta tan sols d'un locutor i una pila de discos. El locutor amb més o menys gràcia i seguint les directives que té cada radiofórmula o emissora musical, presenta els discos que va punxant.

Son exemples de ràdios musicals Europa FM, Los 40 Principales, Cadena 100 o Kiss FM, per mencionar-ne algunes.

5. MAGAZÍN

Els programes magazins són avui en dia els programes més importants de la ràdio generalista. Els grans magazins d'emissió d'àmbit estatal, conduïts per les grans estrelles de la ràdio ocupen les franges més importants de les graelles de programació de les ràdios.

Els més importants actualment en emissió en horari matinal són *Herrera en la Onda* de Carlos Herrera a Onda Cero, *Hoy por hoy* amb el debutant Carles Francino a la Cadena SER, *La Mañana* de Federico Jimenez-Losantos a la COPE i el veteraníssim *Protagonistas* de Luís del Olmo a Punto Ràdio. A les vesprades, trobem de nou grans espais magazins com són *La Ventana* a la Cadena SER o *Gomaespuma* a Onda Cero.

Bàsicament un magazín no és més que un contenidor on cap absolutament de tot: des de musica a informació general, des d'esports a tertúlies, d'entrevistes a radionovel·les, des de telefonades dels oients a l'humor. Sempre el nexa d'unió d'un magazín és el presentador o presentadors d'aquest, que s'encarreguen de donar continuïtat i solidesa a l'espai. Habitualment es tracta d'un únic presentador – Herrera, Francino, Del Olmo...-, però hi ha excepcions com *Gomaespuma*, que és copresentat per Juan Luis Cano i Guillermo Fesser.

2.1 Ràdio-activitat us proposa fer un magazín

Us proposem que els vostres alumnes realitzen un espai radiofònic amb format de magazín. Com hem vist, es tractarà d'un espai de ràdio on caben diferents continguts, sempre conduïts per un presentador.

El programa que serà emés, una vegada gravat, per Onda Cero Vila-real 99.2 FM dins l'espai setmanal *Ràdio-activitat*, haurà de tenir una duració no inferior als 20 minuts i no superior als 25 minuts.

2.2 Metodologia

PREPARACIO DEL PROGRAMA

El primer pas serà determinar qui serà el presentador del programa. Haurà de ser un xiquet de segon cicle, xarrador, poc vergonyós. Bon comunicador en definitiva. L'èxit final d'un magazín dependrà en bona mesura de la capacitat que tinga el presentador per a donar-li certa coherència al conjunt.

Després d'assignada la funció del presentador, caldrà decidir entre tots, amb l'ajuda del professor, quins continguts s'inclouran dins del programa. Com a norma general, cada contingut ha de durar entre els 3 i els 5 minuts, per tal que el programa tinga dinamisme. Habitualment seria la fórmula que utilitzaríem en un espai radiofònic real d'aquesta durada.

Algunes idees per a incloure dins el nostre magazín:

- **ESPAI DRAMÀTIC:** Es pot fer un espai dramàtic. Caldria escriure un guió, o adaptar un conte i després assignar els papers dels actors.
- **INFORMATIU:** Un grup d'alumnes pot encarregar-se de recopilar i redactar algunes notícies del poble o del col·legi. Serà fonamental fer-los veure que la brevetat i concisió són imprescindibles. Una notícia no hauria de tenir més de quatre o cinc línies.
- **ESPORTIU:** Un xiquet podria fer un breu comentari esportiu sobre alguna de les activitats esportives del col·legi.
- **ENTREVISTA:** Es pot entrevistar un professor, el director del col·legi, o convidar qualsevol personatge rellevant de la població perquè siga entrevistat pels alumnes. Caldrà que es preparen prèviament les preguntes. A les entrevistes és molt difícil calcular bé el temps si no es té experiència, pel que caldrà demanar també a l'entrevistat que siga breu. Com a excepció, podem fer que l'entrevista dure més de 5 minuts, però mai més de 8.
- **ACTUACIÓ MUSICAL:** Es pot fer que un grup d'alumnes preparen una cançó que poden interpretar en directe. Aquesta possibilitat és molt adequada per a poder incorporar al programa als alumnes de primària. També es pot recitar una poesia o contar algun acudit.

EL GUIÓ

Una vegada es tinga un presentador i els continguts determinats, caldrà treballar en el guió del programa, que sempre haurà d'existir per escrit i amb un *timing*. És a dir, caldrà saber en quin moment comença i acaba cada secció del programa. Serà imprescindible estar sempre pendent del rellotge. En la ràdio ho fem cada dia.

Es marcaran al guió les intervencions del presentador. Aquest alumne haurà de:

- a. Presentar el programa al principi. Presentar al *colage*
- b. Avançar els continguts del programa en un resum inicial
- c. Introduir cadascun dels continguts
- d. Acomiadar el programa al final

Si pensem que necessitem posar alguna cançó per al programa, caldrà tenir-la preparada per al dia del programa.

Hi haurà una música que s'utilitzarà sempre per a tots els programes com a sintonia. Aquesta la portarà el tècnic.

Al final del document hi ha un annex amb un model de guió radiofònic que podeu seguir. També hem preparat un exemple fictici del que ha de ser un guió ja complimentat.

ASSAIG GENERAL

Una vegada estiguen repartides les feines i fets els guions, convindrà que els alumnes facen un assaig general del programa. A banda de donar-los soltesa per a la gravació definitiva, serà molt útil per a saber si hem calculat bé els temps. El més normal serà que en el moment de l'assaig ens adonem que els temps no s'ajusten. Caldrà reduir aquelles seccions que se'n passen del temps i ampliar aquelles que es queden massa curtes.

Cal tenir en compte que en la gravació es podran utilitzar sintonies musicals, i que aquestes també ocupen temps del programa.

GRAVACIÓ DEL PROGRAMA

Arriba el moment de la veritat. Ens hem preparat bé el programa i ara cal demostrar que hem fet bé la nostra feina.

Tots els alumnes participants hauran de tenir el guió general i el paper de la seua intervenció, si el necessiten.

Cal donar-li una còpia del guió al tècnic de gravació perquè sàpiga en cada moment que és el que es farà. També caldrà donar-li les músiques que volem utilitzar, si és que hi ha alguna.

Com es fa la les ràdios de veritat, el programa convindrà que es grave d'una tirada, en el que s'anomena a la ràdio "fals directe". Cada alumne haurà d'estar a punt per a participar en el moment en què està prevista la seua intervenció. Si s'equivoquen, no passa res, als professionals de la ràdio ens passa cada dia i ens en sortim. Si l'errada no és molt grossa, no caldrà parar la gravació.

EMISSIÓ

El programa s'emetrà a Onda Cero Vila-real 99.2 FM, dins l'espai *Ràdio-activitat*, que des del mes de gener s'emetrà cada dijous de 15.30 a 16.00 hores.

PER A MÉS INFORMACIÓ

Si hi teniu dubtes, podeu contactar amb mi a través del correu de la portada d'aquest document.

Ràdio-activitat

GUIÓ BÀSIC PROGRAMA RADIOFÒNIC

TÍTOL PROGRAMA .....

COL·LEGI .....

PROFESSOR RESPONSABLE .....

DATA .....

TEMPS	CONTINGUT	RECURSOS

Exemple d'utilització

GUIÓ BÀSIC PROGRAMA RADIOFÒNIC

TÍTOL PROGRAMA ..... Ràdio-activitat
 COL·LEGI ..... Col·legi Dean Martí
 PROFESSOR RESPONSABLE ..... Arturo Pérez
 DATA ..... 10 de gener de 2006

TEMPS	CONTINGUT	RECURSOS
15.30	El conductor presenta el programa. "Bona vesprada, us parla Ana Martínez, benvinguts al programa Ràdio-activitat a Onda Cero Radio, que avui farem els alumnes del col·legi Dean Martí.	Locutor parla sobre la música-sintonia de Ràdio-activitat
15.32	Es diuen els continguts del programa per ordre.	Seguim amb la mateixa música.
15.35	Informatiu. Manuel i Carlos lligen les notícies que han preparat. El presentador ho anuncia "Comencem amb el nostre informatiu presentat per Manuel i Carlos" i comencen l'informatiu.	Sense música.
15.40	El alumnes de primària ens cantaran una nadala. El presentador els anuncia i ells comencen la seua cançó. En acabar tots aplaudirem i després el presentador els agrairà la seua intervenció abans d'anar al següent contingut.	Els xiquets de primària cantaran en directe. No es posa música.
15.45	Entrevista amb Paco, el bidell del col·legi. El presentador anuncia l'entrevista i presenta a Marta i Carla, les alumnes que faran l'entrevista.	Sense música.
15.50	Xavier ens contarà un acudit. El presentador l'anuncia.	Posem de fons una cançoneta graciosa.
15.53	Acomiadament. El presentador acomiada el programa. "Açò ha sigut tot. Els alumnes del col·legi Dean Martí els hem oferit el programa Ràdio-activitat a Onda Cero Vila-real. Esperem que us haja agradat. Adéu.". Tots aplaudim i s'acaba el programa.	Posem la sintonia de Ràdio-activitat per a acomiadar el programa.
15.55	Final del programa.	
DURACIÓ TOTAL 25 minuts		